

Briselē, 2022. gada 30. augustā
(OR. en)

11943/22

LIMITE

JUR 561
POLCOM 104
COMER 99
IA 127
CODEC 1230

**Starpiestāžu lieta:
2021/0406(COD)**

JURIDISKĀ DIENESTA ATZINUMS ¹

Sūtītājs:	Juridiskais dienests
Saņēmējs:	Tirdzniecības jautājumu darba grupa
Temats:	Priekšlikums – Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par Savienības un tās dalībvalstu aizsardzību pret trešo valstu īstenotu ekonomisko piespiešanu – juridiskais pamats un institucionāli aspekti

I. IEVADS

1. Komisija 2021. gada 10. decembrī iesniedza priekšlikumu Regulai par Savienības un tās dalībvalstu aizsardzību pret trešo valstu īstenotu ekonomisko piespiešanu ("priekšlikums") ².

¹ Šajā dokumentā iekļauti juridiski atzinumi, kas ir aizsargāti saskaņā ar 4. panta 2. punktu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (EK) Nr. 1049/2001 (2001. gada 30. maijs) par publisku piekļuvi Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas dokumentiem un kurus Eiropas Savienības Padome nav publiskojusi. Padome patur visas likumīgās tiesības attiecībā uz jebkuru neatļautu publikāciju.

² Dok. 14943/21.

2. Šis priekšlikums tika iesniegts un apspriests Tirdzniecības jautājumu darba grupā (TJDG) 2021. gada 9. decembrī, 2022. gada 12. janvārī, 2022. gada 25. janvārī, 2022. gada 2. februārī, 2022. gada 15. februārī, 2022. gada 2. martā, 2022. gada 8. martā, 2022. gada 15. martā, 2022. gada 5. aprīlī, 2022. gada 27. aprīlī un 2022. gada 3. maijā. TJDG 2022. gada 17. maijā, 2022. gada 1. jūnijā un 2022. gada 9. jūnijā apsprieda prezidentvalsts iesniegto kompromisa priekšlikumu ³. TJDG 2022. gada 28. jūnijā un 2022. gada 5. jūlijā apsprieda otro prezidentvalsts iesniegto kompromisa priekšlikumu ⁴.
3. Diskusiju laikā tika uzdoti jautājumi par Komisijas ierosināto juridisko pamatu, ierosinātā lēmumu pieņemšanas mehānisma institucionālajiem aspektiem un priekšlikuma saderību ar starptautiskajām tiesībām un PTO noteikumiem.
4. Padomes Juridiskā dienesta (PJD) pārstāvis 2022. gada 27. aprīļa un 17. maija sanāksmēs sniedza juridisko atzinumu par priekšlikuma juridisko pamatu un institucionālajiem aspektiem. Pēc TJDG pieprasījuma šajā dokumentā ir sīkāk rakstiski izklāstīti daži mutiski formulētie argumenti.

II. JURIDISKĀ ANALĪZE

5. Šajā atzinumā vispirms tiks izskatīts, vai LESD 207. panta 2. punkts ir priekšlikuma pareizais juridiskais pamats (A), un pēc tam tiks analizēti tā institucionālie aspekti (B).

³ Dok. WK 6814/2022.

⁴ Dok. WK 9206/2022.

A. JURIDISKAIS PAMATS

i) *Priekšlikuma mērķis un saturs*

6. Savienības akta pareizā juridiskā pamata izvēle ir jānosaka saskaņā ar objektīviem kritērijiem, kurus var pārbaudīt tiesā, pie kuriem jo īpaši pieder pasākuma mērķis un saturs ⁵.
7. Saskaņā ar iedibināto judikatūru, lai izvēlētos pareizo juridisko pamatu, ir jānosaka pasākuma galvenais vai svarīgākais mērķis vai komponents. Ja pasākumam ir divi mērķi vai komponenti un ja var noteikt, ka viens no šiem mērķiem vai komponentiem ir galvenais, bet otrs ir tikai pakārtots, tad pasākums ir jābalsta uz vienu juridisko pamatu, proti, uz to, kas atbilst galvenajam vai svarīgākajam mērķim vai komponentam. Turpretī, ja pasākumam vienlaikus ir vairāki mērķi vai ja tam ir vairāki komponenti, kas ir nešķirami saistīti, un neviens no tiem nav pakārtots otram, tad šāds pasākums izņēmuma kārtā būtu jābalsta uz dažādiem attiecīgajiem juridiskajiem pamatiem. Tomēr Tiesa ir arī spriedusi, ka divu vai vairāku juridisko pamatu izmantošana nav iespējama gadījumā, ja katram juridiskajam pamatam paredzētās procedūras nav savstarpēji saderīgas ⁶.

⁵ 1987. gada 26. marta spriedums lietā 45/86 *Komisija/Padome*, EU:C:1987:163, 11. punkts; 1991. gada 11. jūnija spriedums lietā C-300/89 *Komisija/Padome*, EU:C:1991:244, 10. punkts; 2001. gada 6. decembra atzinums 2/00 (*Kartahenas protokols par bioloģisko drošību*), EU:C:2001:664, 22. punkts; 2013. gada 22. oktobra spriedums lietā C-137/12 *Komisija/Padome*, EU:C:2013:675, 10. punkts; 2016. gada 14. jūnija spriedums lietā C- 263/14 *Parlaments/Padome*, EU:C:2016:435, 43. punkts; 2021. gada 2. septembra spriedums lietā C-180/20 *Komisija / Padome (Nolīgums ar Armēniju)*, EU:C:2021:658, 32. punkts; un 2018. gada 4. septembra spriedums lietā C-244/17 *Komisija/Padome (Nolīgums ar Kazahstānu)*, EU:C:2018:662, 36. punkts.

⁶ Skat., piemēram, spriedumu lietā C-130/10 *Eiropas Parlaments / Padome*, EU:C:2012:472, 43.–45. punkts un tajos minētā judikatūra.

8. Saskaņā ar paskaidrojuma rakstu priekšlikuma mērķis ir *"aizsargāt Savienības un tās dalībvalstu intereses, dodot Savienībai iespēju reaģēt uz ekonomisko piespiešanu"*, saskaņā ar vērtībām un interesēm, kas atgādinātas 1.–3. apsvērumā un kas Savienībai ir jāatbalsta un jāsekmē attiecībās ar citām pasaules daļām saskaņā ar LES 3. panta 5. punktu, un principiem, pēc kuriem būtu jāvadās Savienības starptautiskajai darbībai saskaņā ar LES 21. panta 1. punktu, tostarp ANO Statūtu un starptautisko tiesību principu ievērošanu, jo īpaši attiecībā uz draudzīgu attiecību veidošanu starp valstīm, kuru pamatā ir vienlīdzīgu tiesību principa ievērošana. Saskaņā ar 5. apsvērumu *"[i]r vēlams, lai Savienība veicinātu tādu starptautisku sistēmu radīšanu, izstrādi un precizēšanu, kuras novērstu un izskaustu ekonomiskās piespiešanas situācijas"*.
9. Šis priekšlikums nosaka noteikumus, lai *"nodrošinātu Savienības un tās dalībvalstu interešu efektīvu aizsardzību, ja trešā valsts ar pasākumiem, kuri skar tirdzniecību vai ieguldījumus, cenšas piespiest Savienību vai dalībvalsti pieņemt konkrētu aktu vai atturēt tās no konkrēta akta pieņemšanas"*. Šīs regulas mērķis ir nodrošināt efektīvu, lietderīgu un ātru Savienības atbildi, *"lai atturētu trešo valsti no šādām darbībām vai panākta, ka trešā valsts no tām atturas, un kas galējas nepieciešamības gadījumā ļauj Savienībai pret tām darboties pretī"* (1. pants, 7. apsvēruma).
10. Ekonomiskā piespiešana ir definēta kā trešās valsts iejaukšanās Savienības vai dalībvalsts leģitīmā suverēnā izvēlē, piemērojot vai draudot piemērot pasākumus, kas skar tirdzniecību vai ieguldījumus, lai novērstu vai panāktu konkrēta akta pārtraukšanu, grozīšanu vai pieņemšanu (2. panta 1. punkts un 11. apsvēruma).
11. Pēc trešās valsts pasākumu pārbaudes *"Komisija [...] pieņem lēmumu, ar ko konstatē, vai attiecīgās trešās valsts pasākums atbilst 2. panta 1. punktā izklāstītajiem nosacījumiem"*, un *"savu lēmumu tā dara zināmu attiecīgajai trešai valstij un pieprasa tai izbeigt ekonomisko piespiešanu un attiecīgā gadījumā novērst Savienībai vai tās dalībvalstīm nodarīto kaitējumu"*⁷ (4. pants).

⁷ Šajā tiesību normā ir arī precizēts, ka Komisija *"rīkojas ātri"* un pirms lēmuma pieņemšanas var aicināt attiecīgo trešo valsti iesniegt savus apsvērumus.

12. Pēc tam Komisijai ir jāizpēta iespējas sadarboties ar attiecīgo trešo valsti, lai panāktu ekonomiskās piespiešanas pārtraukšanu, kas neizsmelšā veidā ietver tiešas sarunas, mediāciju, samierināšanu vai starpniecību, lietas iesniegšanu starptautiskai iztiesāšanai vai jautājuma izvirzīšanu jebkurā attiecīgā starptautiskā forumā (5. pants). Komisija arī apspriežas un sadarbojas ar citām trešām valstīm, kuras skāruši tie paši vai līdzīgi ekonomiskās piespiešanas pasākumi, vai jebkuru ieinteresētu trešo valsti (6. pants).
13. Ja iepriekš minēto darbību rezultātā netiek pārtraukta ekonomiskā piespiešana un Savienībai vai dalībvalstij nodarītā kaitējuma reparācija un *"konkrētajā gadījumā ir nepieciešama darbība, lai aizsargātu Savienības un tās dalībvalstu intereses un tiesības"*, un *"tas ir Savienības interesēs"*, Komisija pieņem īstenošanas aktu saskaņā ar pārbaudes procedūru, nosakot Savienības atbildi no dažādiem pasākumiem, kas paredzēti priekšlikuma I pielikumā (7. panta 1. punkts).
14. Saskaņā ar I pielikumu ⁸ un 10. apsvērumu uzskaitītie pasākumi attiecas uz preču tirdzniecību, starptautisko publisko iepirkumu, pakalpojumu tirdzniecību, ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem, ar tirdzniecību saistītiem intelektuālā īpašuma tiesību aspektiem, finanšu pakalpojumiem, piemēram, banku pakalpojumiem, apdrošināšanu, piekļuvi Savienības kapitāla tirgiem un citām finanšu pakalpojumu darbībām un piekļuvi Savienības finansētām pētniecības programmām vai izslēgšanu no tām. Tie visi var būt vai nu pasākumi, kas rada piemērojamo starptautisko saistību neizpildi, t. i., atļauti pretpasākumi, vai autonomi pasākumi, kas atbilst Savienības starptautiskajām saistībām.

⁸ Dok. 14943/21 ADD 1.

15. I pielikumā noteiktos pasākumus var piemērot arī Komisijas sarakstā iekļautai juridiskai vai fiziskai personai, kam *"ir saistība vai saikne ar attiecīgās trešās valsts valdību"* (8. panta 2. punkta a) apakšpunkts) vai kam *"ir saistība vai saikne ar attiecīgās trešās valsts valdību, un tā turklāt ir izraisījusi ekonomisko piespiešanu, tajā ir piedalījusies vai ar to ir saistīta"* (8. panta 2. punkta b) apakšpunkts). Turklāt attiecībā uz pēdējo minēto kategoriju priekšlikums *"Savienības fiziskai vai juridiskai personai"* rada tiesības atgūt *"ekonomiskās piespiešanas pasākumu radītos zaudējumus tādā mērā, kas atbilst sarakstā iekļauto personu līdzdalībai šādos ekonomiskās piespiešanas pasākumos"* (8. panta 1. punkta b) apakšpunkts).

ii) *Kopējā tirdzniecības politika*

16. Komisijas priekšlikums ir balstīts uz LESD 207. panta 2. punktu, kurā ir paredzēts, ka Eiropas Parlaments un Padome, pieņemot regulas saskaņā ar parasto likumdošanas procedūru, paredz pasākumus, kas nosaka kopējās tirdzniecības politikas īstenošanu.
17. LESD piektās daļas II sadaļā iekļautajā 207. panta 1. punktā ir noteikts, ka: *"[k]opējas tirdzniecības politikas pamatā ir vienādi principi, jo īpaši attiecībā uz pārmaiņām tarifu likmēs, uz tarifu un tirdzniecības nolīgumu slēgšanu saistībā ar preču un pakalpojumu tirdzniecību un intelektuālā īpašuma komerciālajiem aspektiem, uz ārvalstu tiešajiem ieguldījumiem, uz liberalizācijas pasākumu, eksporta politikas un tirdzniecības aizsardzības pasākumu vienādošanu, tostarp to pasākumu, ko veic dempinga vai subsīdiu gadījumā. Kopējo tirdzniecības politiku īsteno, ievērojot Savienības ārējās darbības principus un mērķus"*.

18. Kopējā tirdzniecības politika neaprobežojas tikai ar pasākumiem, kas paredzēti, lai atvieglotu (libalizētu vai veicinātu) tirdzniecību ar trešām valstīm, bet var ietvert pasākumus, kas reglamentē tirdzniecības ierobežojumus⁹. Tāpat, regulējot tirdzniecību, kopējā tirdzniecības politika neaprobežojas tikai ar pasākumiem, kas vērsti tikai uz komerciāliem mērķiem: gluži pretēji, tajā var ņemt vērā plašākus Savienības ārējās darbības mērķus¹⁰.
19. Turklāt saskaņā ar LES 21. panta 3. punktu, "[s]agatavojot un īstenojot Savienības ārējās darbības dažādās jomās, kas ietvertas šajā sadaļā un [LESD] Piektajā daļā, kā arī citu tās politiku ārējos aspektus, Savienība ievēro principus un tiecas sasniegt mērķus, kas minēti šā Līguma 1. un 2. punktā". Tiesa atzina, ka kopējā tirdzniecības politika "ietilpst Savienības ārējā darbībā" un tādējādi "attiecas uz tirdzniecību ar trešām valstīm"¹¹.
20. No pastāvīgās judikatūras arī izriet, ka "ar to vien, ka Savienības tiesību aktam var būt zināma iedarbība uz starptautisko tirdzniecību ar vienu vai vairākām trešajām valstīm, nepietiek, lai secinātu, ka šis akts būtu pieskaitāms tiem, kas ietilpst kopējā tirdzniecības politikā". Drīzāk "Savienības tiesību akts ietilpst šīs politikas jomā, ja tas konkrēti attiecas uz šo starptautisko tirdzniecību tādā ziņā, ka šis akts galvenokārt ir domāts, lai veicinātu, atvieglotu vai reglamentētu šo tirdzniecību, un tieši un tūlītēji to ietekmē"¹² (izcēlums pievienots).

⁹ Kā Tiesa ir norādījusi: "nelikumīgu iekārtu eksporta uz Savienību aizlieguma pasākuma mērķis ir aizsargāt pēdējās minētās vispārējās intereses, un pēc savas būtības tas izriet no kopējās tirdzniecības politikas" (2013. gada 22. oktobra spriedums lietā C-137/12 *Komisija/Padome*, EU:C:2013:675, 69. punkts un tajā minētā judikatūra). Skat. arī PJD 2017. gada 31. marta atzinumu, 7885/17, 13. punkts un zemsvītras piezīmē minētā judikatūra.

¹⁰ Turpat, 14. un 15. punkts. PJD 2018. gada 23. marta atzinums, 7334/1/18 REV 1, 20. un 21. punkts.

¹¹ Tiesas 2017. gada 16. maija atzinums 2/15 (*Brīvās tirdzniecības nolīgums ar Singapūru*), EU:C:2017:376, 35. punkts.

¹² Turpat, 36. punkts un tajā minētā judikatūra, jo īpaši 2013. gada 18. jūlija spriedums lietā C-414/11 *Daiichi Sankyo un Sanofi-Aventis Deutschland*, EU:C:2013:520, 50. un 52. punkts. Skat. arī C-137/12, turpat, 58. punkts; atzinumu 2/15, turpat, 37. punkts, Tiesas 2017. gada 14. februāra atzinumu 3/15 (*Marrākešas līgums*), EU:C:2017:114, 61. punkts.

21. Ierosinātā instrumenta izvirzītie mērķi, t. i., aizsargāt Savienības vērtības, pamatintereses, drošību, neatkarību un integritāti, kā arī konsolidēt un atbalstīt tiesiskumu un starptautisko tiesību principus, atbilst LES 21. panta 2. punkta a) un b) apakšpunktā izklāstītajiem mērķiem, kurus Savienībai ir pienākums īstenot saistībā ar savu ārējo darbību, tostarp tādējādi arī kopējās tirdzniecības politikas ietvaros ¹³.

Tomēr ir jānosaka, vai ierosinātais instruments ir paredzēts, lai veicinātu, atvieglotu vai reglamentētu tirdzniecību, un vai tam ir tieša un tūlītēja ietekme uz to saskaņā ar iepriekš minētajā judikatūrā Tiesas noteikto standartu (skat. iepriekš 20. punktu).

iii) *Dažu ierosināto pasākumu pārbaude attiecībā uz kopējo tirdzniecības politiku*

22. Lielākā daļa priekšlikuma I pielikumā izklāstīto pasākumu ir vai nu skaidri paredzēti LESD 207. panta 1. punktā ¹⁴, vai arī ir skaidri noteikts, ka tie attiecas uz kopējo tirdzniecības politiku ¹⁵. Pat ja tādējādi var konstatēt, ka priekšlikuma reglamentējošā satura galvenā uzmanība ir pievērsta kopējai tirdzniecības politikai, PJD uzskata, ka trīs ierosināto pasākumu kategorijas ir jāpārbauda sīkāk, pirms var noteikt, vai tie var būt daļa no ierosinātā regulējuma, kas pieņemts saskaņā ar LESD 207. panta 2. punktu.

¹³ Šos mērķus atbalsta arī LES 3. panta 5. punkts, saskaņā ar kuru "[a]ttiecībās ar citām pasaules daļām Savienība atbalsta un sekmē savas vērtības un intereses un palīdz aizsargāt savus pilsoņus. Tā veicina [...] brīvu un godīgu tirdzniecību, [...] starptautisko tiesību normu stingru ievērošanu un attīstību [...]".

¹⁴ Tas attiecas uz pasākumiem, kas izklāstīti a), b), c), e), f), g) un i) apakšpunktā.

¹⁵ Tas attiecas uz pasākumiem, kas izklāstīti d), j) un k) apakšpunktā. Attiecībā uz trešo valstu preču un pakalpojumu piekļuvi Savienības publiskā iepirkuma tirgiem skat. PJD 2012. gada 6. decembra atzinumu 17407/12. Attiecībā uz reģistrāciju un atļauju ierobežojumiem saskaņā ar ķīmikāliju tiesību aktiem vai sanitārijas un fitosanitārijas tiesību aktiem, kas ir pasākumi saistībā ar piekļuvi tirgum, skat. atzinumu 2/15, turpat, 44. punkts.

23. Šīs trīs pasākumu kategorijas ir šādas: pirmkārt, piemērojamo starptautisko saistību neizpilde ¹⁶ attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem un šādu intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības vai to komerciālās izmantošanas ierobežojumu noteikšana attiecībā uz tiesību īpašniekiem, kuri ir attiecīgās trešās valsts valstspiederīgie (h) apakšpunkts); otrkārt, piemērojamo starptautisko saistību neizpilde un ierobežojumu noteikšana piekļuvei Savienības finansētām pētniecības programmām vai izslēgšana no tām (l) apakšpunkts); un, treškārt, pasākumi, ar kuriem sarakstā iekļauj fiziskas vai juridiskas personas, kam ir saistība vai saikne ar attiecīgās trešās valsts valdību, un tādas personas, kuras "*turklāt ir izraisīju[šas] ekonomisko piespiešanu, tajā ir piedalīju[šās] vai ar to ir saistīta[s]*" (8. pants), tostarp tiesības Savienības operatoriem, kurus ietekmē trešās valsts pasākumi, pieprasīt zaudējumu atlīdzību no sarakstā iekļautajām personām.
24. Pirmkārt, attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar intelektuālā īpašuma tiesību komercaspektiem ¹⁷, Tiesa savā atzinumā par ES un Singapūras nolīgumu atzina, ka "*intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzības standart[i], kuriem ir noteikta vienveidība [starp ES un attiecīgās trešās valsts operatoriem,] veicina [ES un attiecīgās trešās valsts uzņēmēju] vienlīdzīgu dalību brīvā preču un pakalpojumu apritē*" ¹⁸, un secināja, "*ka, ņemot vērā centrālo lomu [..], kas intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai ir preču un pakalpojumu tirdzniecībā kopumā un cīņā pret nelikumīgu tirdzniecību konkrēti, paredzētā nolīguma vienpadsmitās nodaļas noteikumiem var būt tieša un tūlītēja ietekme uz tirdzniecību starp Savienību un Singapūras Republiku*" ¹⁹.

¹⁶ Pielikumā ir atsauce uz "*piemērojamo starptautisko saistību apturēšan[u]*", kas nav pareizs termins un par ko jebkurā gadījumā nevarētu lemt saskaņā ar ierosināto procedūru. Starp Savienību un trešo valsti noslēgta starptautiska nolīguma vai tā daļu apturēšana ir iespējama tikai saskaņā ar LESD 218. panta 9. punktā noteikto procedūru vai saskaņā ar procedūru, par kuru panākta vienošanās saskaņā ar LESD 218. panta 7. punktu.

¹⁷ Jāatzīmē, ka saskaņā ar šo punktu ierosinātie pasākumi tvēruma ziņā ir plašāki nekā pasākumi saskaņā ar 5. panta a) punkta bb) apakšpunktu Regulā (ES) 2015/1843, ar ko nosaka Savienības procedūras kopējās tirdzniecības politikas jomā, lai nodrošinātu Savienības tiesību īstenošanu saskaņā ar starptautiskās tirdzniecības noteikumiem, jo īpaši tiem, kas ieviesti Pasaules Tirdzniecības organizācijas aizgādībā (OV L 272, 16.10.2015.); tie attiecas tikai uz intelektuālā īpašuma tiesībām, ko piešķir Savienības iestāde vai aģentūra un kuras ir spēkā visā Savienībā.

¹⁸ *Atzinums 2/15*, 122. un 123. punkts.

¹⁹ Turpat, 127. punkts.

25. Minētā nolīguma attiecīgie noteikumi ir piemērs piemērojamām starptautiskajām saistībām, kuras saskaņā ar priekšlikumu Savienība varētu nolemt nepildīt kā pretpasākumu, ja attiecīgā valsts atteiktos atturēties no ekonomiskās piespiešanas īstenošanas. Tādējādi šādiem pasākumiem principā būtu arī tieša un tūlītēja ietekme uz tirdzniecību starp Savienību un attiecīgo trešo valsti, kā tas izriet no iepriekš minētās judikatūras (skat. 20. punktu), jo, *"tā kā tie ir PTO sistēmas neatņemama sastāvdaļa [...], [tie] ir saistīti ar šīs tirdzniecības liberalizāciju"*, lai gan ar nodomu ierobežot tirdzniecību, nevis to atvieglot ²⁰.
26. Tomēr šo secinājumu nevar piemērot pasākumiem, kas rada saistību neizpildi attiecībā uz intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzību vai to komerciālu izmantošanu saistībā ar nolīgumu, kas nav saistīts ar tirdzniecību, piemēram, Marrākešas līgumu, kas atvieglo piekļuvi iespieddarbiem personām, kuras ir neredzīgas, ar redzes traucējumiem vai ar drukas lasītnespēju citu iemeslu dēļ ²¹. Ar tirdzniecību nesaistīto nolīgumu saistību apturēšana izraisītu to, ka *"kopējās tirdzniecības politikas joma tiktu pārmērīgi paplašināta, šo politiku saistot ar noteikumiem, kuriem nav īpašas saiknes ar starptautisko tirdzniecību"* ²².

²⁰ Skat. *atzinumu 3/15*, turpat, 79. punkts.

²¹ Pieņēmusi Pasaules Intelektuālā īpašuma organizācija (*WIPO*) 2013. gada 27. jūnijā; attiecībā uz šo līgumu Tiesa savā *atzinumā 3/15* ir atzinusi, ka uz to neattiecas kopējā tirdzniecības politika.

²² *Atzinums 3/15*, turpat, 85. punkts. Šī iemesla dēļ Tiesa noraidīja Komisijas apgalvojumu, ka no intelektuālā īpašuma komerciālo aspektu jēdziena ir izslēgtas tikai personiskās tiesības.

27. Turklāt autonomu ierobežojumu noteikšana intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai vai to ekonomiskai izmantošanai attiecībā uz attiecīgās trešās valsts esošajiem tiesību īpašniekiem rada jautājumu par iespējamu konfliktu ar starptautiskajām cilvēktiesībām vai Eiropas Savienības Pamattiesību hartu ("Harta"). Tas, ka ierobežojumi attiecas tikai uz intelektuālā īpašuma komercaspektiem, nozīmē, ka aizsardzības atņemšana vai nu liegs, vai ierobežos tiesību īpašnieka spēju gūt materiālu labumu no aizsargātā tiesību objekta. Nevar izslēgt Savienības iejaukšanos intelektuālā īpašuma tiesībās, kas aizsargātas kā daļa no pamattiesībām uz īpašumu (Hartas 17. panta 1. punkts un līdzvērtīgi starptautiskie noteikumi ²³).

Tāpēc īstenošanas akta līmenī būs jāveic rūpīga pārbaude, lai nodrošinātu, ka ierobežojums, kas saistīts ar esošajiem tiesību īpašniekiem, attiecas tikai uz tiesību īstenošanu, respektē minēto tiesību būtību un ievēro proporcionalitātes principu tādā ziņā, ka tas ir nepieciešams un patiešām atbilst vispārējas nozīmes mērķiem, ko atzinusi Savienība (Hartas 52. panta 1. punkts).

28. Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, kas priekšlikuma rezolutīvajā daļā būtu pienācīgi jāprecizē kā daļa no būtiskajiem elementiem, kuriem vajadzētu būt par īstenošanas pilnvaru realizēšanas ietvaru un orientieri, priekšlikuma I pielikuma h) punktā minētos pasākumus var pieņemt, pamatojoties uz LESD 207. panta 2. punktu.

²³ Skat. arī Vispārējās cilvēktiesību deklarācijas 27. pantu, kā arī Starptautiskā pakta par ekonomiskajām, sociālajām un kultūras tiesībām 15. panta 1. punkta c) apakšpunktu.

29. Otrkārt, attiecībā uz pasākumiem, kas saistīti ar piekļuvi Savienības finansētām pētniecības programmām, PJD atgādina, ka noteikumi, kas reglamentē Savienības pētniecības programmas, ir Savienības darbības saskaņā ar Līgumiem pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā, par kurām ir jālemj un kuras ir jāīsteno, ievērojot LESD 179. panta 3. punktu un saskaņā ar LESD XIX sadaļas noteikumiem ²⁴.

Tas var ietvert noteikumus par trešo valstu vai subjektu, kas ir iedibināti trešās valstīs vai ko kontrolē trešo valstu subjekti, piekļuves Savienības pētniecības programmām ierobežojumiem vai izslēgšanu no tām ²⁵. LESD 186. pantā ir arī precizēts, ka, īstenojot daudzgadu pamatprogrammu, Savienība "*var paredzēt sadarbību ar trešām valstīm vai starptautiskām organizācijām pētniecības, tehnoloģijas attīstības un demonstrācijas jomā*" un ka "*[š]īs sadarbības detalizēti pasākumi var būt Savienības un attiecīgu trešo pušu nolīgumu priekšmets*".

²⁴ Eiropas Parlamenta un Padomes Regula (ES) 2021/695 (2021. gada 28. aprīlis), ar ko izveido pētniecības un inovācijas pamatprogrammu "Apvārsnis Eiropa", nosaka tās dalības un rezultātu izplatīšanas noteikumus un atceļ Regulas (ES) Nr. 1290/2013 un (ES) Nr. 1291/2013 (OV L 170, 12.5.2021., 1. lpp.) ("Apvārsnis Eiropa" regula), tika pieņemta, balstoties uz šādiem juridiskajiem pamatiem: LESD 173. panta 3. punkts, 182. panta 1. punkts, 183. pants un 188. panta otrā daļa.

²⁵ Piemēram, "Apvārsnis Eiropa" regulas, kas ir pētniecības pamatprogramma saskaņā ar pašreizējo daudzgadu finanšu shēmu, 22. panta 5. punktā ir paredzēts, ka "*[d]arba programmā var paredzēt, ka darbībās, kas saistītas ar Savienības stratēģiskajiem aktīviem, interesēm, autonomiju vai drošību, dalību var ierobežot līdz tikai dalībvalstīs iedibinātiem tiesību subjektiem vai līdz dalībvalstīs un noteiktās asociētajās valstīs vai citās trešās valstīs iedibinātiem tiesību subjektiem. Asociētās valstīs, kuras ir EEZ dalībvalstis, iedibinātu tiesību subjektu dalības jebkāda ierobežošana notiek saskaņā ar Līguma par Eiropas Ekonomikas zonu noteikumiem un nosacījumiem. Pienācīgi pamatotu un izņēmuma iemeslu dēļ, lai nodrošinātu Savienības un tās dalībvalstu stratēģisko interešu aizsardzību, darba programmā no dalības individuālos uzaicinājumos iesniegt priekšlikumus var izslēgt arī tādus Savienībā vai asociētajās valstīs iedibinātus tiesību subjektus, kurus tieši vai netieši kontrolē trešās valstis, kas nav asociētās valstis, vai tādu trešo valstu, kuras nav asociētās valstis, tiesību subjekti, vai uz to dalību attiecināt darba programmā izklāstītus nosacījumus*".

Priekšlikumā nav paskaidrots, kādā veidā šis pasākums varētu attiekties uz tirdzniecību un uz kāda pamata tas tika iekļauts iespējamo pasākumu katalogā. Tajā arī nav sīkāk aprakstītas attiecīgās esošās pētniecības programmas.

30. Šķiet, ka ne to piemērojamo starptautisko saistību neizpildi, kuras Savienība ir uzņēmusies pētniecības jomā, ne autonoma ierobežojuma noteikšanu piekļuvei Savienības pētniecības programmām nevarētu uzskatīt par konkrēti saistītiem ar starptautisko tirdzniecību, pat ja šie pasākumi tiek veikti tirdzniecības attiecību ar attiecīgo trešo valsti kontekstā.

Lai gan šādi pasākumi var piespiest trešo valsti atcelt savus piespiedu pasākumus, kas saistīti ar tirdzniecību, un tādējādi galu galā atjaunot tirdzniecību, šādu pasākumu ietekme uz tirdzniecību nebūtu tieša un tūlītēja, kā noteikts iepriekš minētajā judikatūrā (skat. 20. punktu), bet gan netieša un attāla. Turklāt šādu pasākumu atzīšana par tādiem, kas ietilpst kopējās tirdzniecības politikas jomā, varētu tikt uzskatīta par tādu, kas "*[izraisītu to, ka] kopējās tirdzniecības politikas joma tiktu pārmērīgi paplašināta, šo politiku saistot ar noteikumiem, kuriem nav īpašas saiknes ar starptautisko tirdzniecību*" ²⁶, un radītu risku, ka attiecīgajiem Līguma noteikumiem par citām Savienības kompetencēm (šajā gadījumā pētniecības un tehnoloģiju attīstības jomā) tiktu atņemta to *effet utile* ²⁷.

31. Tāpēc priekšlikuma I pielikuma l) punktā minētos pasākumus nevar pieņemt, pamatojoties uz LESD 207. panta 2. punktu, un šis punkts no tā būtu jāsvītro.
32. Tajā pašā laikā tādus pasākumus kā tie, kuri ierosināti I pielikuma l) punktā, Savienība varētu īstenot saskaņā ar piemērojamiem noteikumiem un procedūrām, kas reglamentē dalību Savienības pētniecības programmās.

²⁶ Atzinums 3/15, turpat, 85. punkts.

²⁷ Skat. arī Tiesas 2001. gada 6. decembra atzinumu 2/00 (*Kartahenas protokols par bioloģisko drošību*), EU:C:2001:664, 40. punkts, no kura skaidri izriet, ka kopējai tirdzniecības politikai nav prioritātes pār citām Savienības kompetences jomām.

Priekšlikuma 7. panta 1. punktā jau ir atsauce uz citiem iespējamiem regulējumiem, kuru ietvaros varētu veikt atbildes pasākumus ²⁸. Tas varētu attiekties arī uz dalības pētniecības programmās apturēšanu vai izbeigšanu ²⁹ vai uz divpusējas sadarbības ar trešām valstīm apturēšanu pētniecības jomā. Apsvērumos varētu minēt dažādos atbildes pasākumus, ko var veikt, pamatojoties uz attiecīgajiem pašreizējā Savienības tiesiskā regulējuma noteikumiem pētniecības jomā.

²⁸ Priekšlikumā nav paskaidrots, kāda veida rīcību Komisija paredz saskaņā ar šo noteikumu. Tomēr no Komisijas paziņojuma par pasākumiem, kas ir Komisijas kompetencē un ko Komisija var pieņemt, ja tā saskaņā ar ierosināto regulu nosaka, ka Savienība veic atbildes pasākumus, lai vērstos pret trešo valsto īstenotu ekonomiskās piespiešanas pasākumu (COM(2021) 774 final), izriet, ka tā apsver šāda veida darbības: neuzņemties jaunas Savienības finanšu saistības attiecībā uz programmām vai fondiem saskaņā ar attiecīgās budžeta izpildes procedūras noteikumiem; iebilst pret jauniem finansēšanas darījumiem, ja tas ir atļauts saskaņā ar nolīgumu starp Savienību, ko pārstāv Komisija, un struktūru, kurai uzticēta programmas netieša pārvaldība; neierosināt jaunu makrofinansiālo palīdzību attiecīgajai trešai valstij saskaņā ar LESD 209., 212. un 213. pantu un apturēt vai atcelt ar kārtējiem darījumiem saistītās izmaksāšanas saskaņā ar piemērojamiem nolīgumiem; ja tas ir pieļaujams, apturēt vai izbeigt jebkādu tādu iemaksu vai garantiju nolīgumu starp Komisiju Savienības vārdā un pilnvarotajām vienībām, kas attiecas uz attiecīgo trešo valsti vai sarakstā iekļauto personu; atbilstīgi pasākumi, tostarp to darbību apturēšana, kas finansētas saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/947 (2021. gada 9. jūnijs), ar ko izveido Kaimiņattiecību, attīstības sadarbības un starptautiskās sadarbības instrumentu "Eiropa pasaulē", vai saskaņā ar Eiropas Parlamenta un Padomes Regulu (ES) 2021/1529 (2021. gada 15. septembris), ar ko izveido Pirmspievienošanās palīdzības instrumentu (*IPA III*), vai to pēctecīgajiem instrumentiem. Tā arī apsver šādus pasākumus attiecībā uz Eiropas Investīciju bankas vai Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas sniegtu finansējumu: pieņemt nelabvēlīgus atzinumus par finansējuma pieprasījumiem Eiropas Investīciju bankai; un ieteikt Eiropas Rekonstrukcijas un attīstības bankas direktoru padomes direktoram, kas pārstāv Savienību, balsot pret finansējuma apstiprināšanu.

²⁹ Piemēram, 2022. gada 3. martā Komisija paziņoja, ka pēc Krievijas militārās agresijas tā ir nolēmusi apturēt dotācijas nolīguma sagatavošanu četriem programmas "Apvārsnis Eiropa" projektiem, kuros iesaistītas piecas Krievijas pētniecības organizācijas. Jebkādu jaunu līgumu parakstīšana tika apturēta līdz turpmākam paziņojumam. Tā arī nolēma apturēt jebkādus maksājumus Krievijas vienībām saskaņā ar esošajiem līgumiem.
[https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/STATEMENT_22_1528]

33. Treškārt, attiecībā uz priekšlikuma 8. pantu, kurā paredzēta iespēja pieņemt individuāli piemērojamus pasākumus un paredzētas tiesības pieprasīt zaudējumu atlīdzināšanu, vispirms ir svarīgi pievērsties dažu delegāciju paustajām bažām par iespējamo pārklāšanos ar ierobežojošiem pasākumiem, kas pieņemti, Savienībai īstenojot savu kopējo ārpolitiku un drošības politiku (KĀDP).
34. Tas, ka dažas tiesību normas līdzinās noteikumiem, kurus Savienība drīkst pieņemt, īstenojot savu KĀDP, pats par sevi neliedz pieņemt līdzīgus pasākumus, īstenojot citu Savienības politiku, ar nosacījumu, ka, pieņemot šādus pasākumus, tiek ievērotas Savienībai minētajā politikas jomā piešķirtās kompetences robežas un tā sauktā "neietekmēšanas klauzula", t. i., tas *"neietekmē iestāžu veikto procedūru un iestādēm piešķirto pilnvaru piemērošanu, kas Līgumos noteiktas Savienības kompetences īstenošanai saskaņā ar [LES V sadaļas 2.] nodaļu"*, t. i., KĀDP ietvaros (LES 40. panta 2. punkts).

35. Tiesa, ņemot vērā LES 29. pantu³⁰ un citas specifiskas tiesību normas KĀDP jomā, ir skaidri apstiprinājusi, ka Padomei ir pilnvaras pieņemt lēmumus, *"kuri tieši groza privātpersonu [...] stāvokli"*. Tiesa atzina, ka: *"[...] "Savienības attieksmes" jēdzienam ir piemērojama plaša interpretācija, no kā izriet, ka [...] uz LES 29. panta pamata var tikt pieņemti ne vien programatiska rakstura akti vai vienkāršas nodoma deklarācijas, bet arī lēmumi, kuros paredzēti pasākumi, kuri tieši groza privātpersonu tiesisko stāvokli. Turklāt to apstiprina LESD 275. panta otrās daļas formulējums"*^{31 32}.

LESD 275. pants atsaucas uz likumības pārbaudi *"[lēmumiem], kuri paredz ierobežojošus pasākumus pret fiziskām vai juridiskām personām un kurus pieņēmusi Padome, pamatojoties uz Līguma par Eiropas Savienību V sadaļas II nodaļu"*.

36. Ir skaidrs, ka šāda plaša rīcības brīvība neizriet no LESD 206. un 207. panta formulējuma. Tādēļ ir jāpārbauda, vai priekšlikuma 8. pantā paredzētajiem pasākumiem ir nepieciešamā īpašā saikne ar starptautisko tirdzniecību, kā noteikts Tiesas judikatūrā (skat. iepriekš 20. punktu), un tāpēc tos varētu pieņemt, balstoties uz ierosināto juridisko pamatu.

³⁰ Saskaņā ar LES 29. pantu *"Padome pieņem lēmumus, kuros nosaka Savienības attieksmi īpašos ģeogrāfiskos vai tematiskos jautājumos"*.

³¹ 2017. gada 27. februāra spriedums lietā T-256/11 *Ahmed Ezz/Padome un Komisija*, EU:T:2014:93, 42. punkts, apstiprināts apelācijā C-220/14 P, EU:C:2015:147.

³² Skat. arī 2017. gada 28. marta spriedumu lietā C-72/15 *Rosneft*, EU:C:2017:236, 88. punkts: *"No LES 24. un 29. panta izriet, ka vispār Padomes uzdevums ir ar vienbalsīgu lēmumu noteikt to ierobežojošo pasākumu priekšmetu, ko Savienība pieņem KĀDP jomā. Ņemot vērā to KĀDP mērķu un uzdevumu plašo tvērumu, kas ir izklāstīti LES 3. panta 5. punktā un 21. pantā, kā arī īpašajās tiesību normās attiecībā uz KĀDP, tostarp LES 23. un 24. pantā, Padomei ir plaša rīcības brīvība šī priekšmeta noteikšanā"*.

37. Priekšlikuma 8. pantā minēto sarakstā iekļaušanas kritēriju formulējums, kas attiecas uz fiziskām un juridiskām personām, kurām *"ir saistība vai saikne ar attiecīgās trešās valsts valdību"*, nav ierobežots un ir ļoti plašs. Saskaņā ar šādu kritēriju būtu iespējams iekļaut sarakstā jebkuras fiziskas vai juridiskas personas, tostarp tās, kas nav iesaistītas tirdzniecībā starp Savienību un attiecīgo trešo valsti vai jebkādā konkrētā saimnieciskā darbībā šajā sakarā, piemēram, valdības amatpersonas vai ministrus. PJD uzskata, ka tādu pasākumu saikne ar tirdzniecību, ar kuriem tiek iekļauta sarakstā fiziska vai juridiska persona, kurai ir ietekmes stāvoklis un kura tādējādi teorētiski, īstenojot šādu ietekmi, varētu panākt, ka tiek atcelti attiecīgās trešās valsts īstenoti ekonomiskās piespiešanas pasākumi, ir pārāk niecīga, lai atbilstu Tiesas noteiktajam vajadzīgajam standartam attiecībā uz īpašu saikni ar tirdzniecību. Lai gan ir iespējams apgalvot, ka šāda pasākuma mērķis būtu veicināt, atvieglot vai reglamentēt tirdzniecību, šķiet praktiski neiespējami secināt, ka šādam pasākumam būtu *"tieša un tūlītēja ietekme uz tirdzniecību"* starp Savienību un attiecīgo trešo valsti, kā tas ir prasīts judikatūrā (skat. iepriekš 20. punktu). Labākajā gadījumā ietekme būtu tikai potenciāla un pakļauta nosacījumam, ka tiks sekmīgi īstenota ietekme uz trešās valsts valdību, un tādējādi ietekme būtu netieša un attāla ³³.

³³ Tomēr, pamatojoties uz aktiem, kas pieņemti saskaņā ar LES 29. pantu un LESD 215. pantu, šādas personas varētu iekļaut sarakstā, tiecoties sasniegt tos pašus mērķus kā daļu no KĀDP.

38. Situācija būtu citāda attiecībā uz pasākumiem, kas pieņemti pret ekonomikas dalībniekiem, kuriem ir saistība vai saikne ar valdību, t. i., fiziskām vai juridiskām personām vai vienībām, kas iesaistītas starptautiskajā tirdzniecībā vai komercdarbībā. Šādos gadījumos varētu apgalvot, ka I pielikumā izklāstītie tirdzniecības pasākumi, ciktāl tos var piemērot sarakstā iekļautai personai, ierobežotu piekļuvi Savienības tirgum un tādējādi būtu paredzēti, lai reglamentētu (t. i., ierobežotu) tirdzniecību un tieši un tūlītēji to ietekmētu, jo minētie pasākumi kavētu šādu piekļuvi un līdz ar to samazinātu tirdzniecību ar attiecīgo valsti.
39. Tāpēc, lai gan pasākumus, ar ko sarakstā iekļauj ekonomikas dalībniekus, kuriem ir saistība vai saikne ar trešās valsts valdību, varētu uzskatīt par tādiem, kam ir tieša un tūlītēja ietekme uz tirdzniecību, un tos varētu pieņemt saskaņā ar LESD 207. panta 2. punktu, to pašu nevar teikt par pasākumiem, ar ko sarakstā iekļauj tikai jebkuru fizisku vai juridisku personu, kurai ir saistība vai saikne ar trešās valsts valdību. Lai saglabātu šādas sarakstā iekļaušanas iespēju, ir jāprecizē kritēriji nolūkā izpildīt prasību par īpašu saikni ar starptautisko tirdzniecību, un personu kategorijas un kritēriji, saskaņā ar kuriem tās varētu tikt iekļautas sarakstā, ir skaidri jāprecizē paša priekšlikuma rezolutīvajā daļā kā daļa no būtiskajiem elementiem, kam vajadzētu būt par īstenošanas pilnvaru realizēšanas ietvaru un orientieri, nevis tikai īstenošanas aktā, kā paredzēts priekšlikumā ³⁴.

³⁴ Priekšlikuma 8. panta 3. punktā Komisijai ir atstāta ievērojama rīcības brīvība gadījumos, kad tā pārbauda "*visus attiecīgos kritērijus*".

40. Attiecībā uz noteikumu, kas piešķir tiesības pieprasīt zaudējumu atlīdzību no sarakstā iekļautajām personām, kuras ir "izraisīju[šas] ekonomisko piespiešanu, tajā ir piedalīju[šās] vai ar to ir saistīta[s]" (priekšlikuma 8. panta 2. punkta b) apakšpunkts), PJD atgādina, ka Padomes Regula Nr. 2271/96 (1996. gada 22. novembris) (Bloķēšanas statūti)³⁵, kas ietver līdzīgas tiesības saskaņā ar Savienības tiesību aktiem, tika pieņemta, pamatojoties ne tikai uz tirdzniecības juridisko pamatu (EKL 113. pants, tagad LESD 207. pants), bet arī pamatojoties uz EKL 73.c un 235. pantu (tagad LESD 64. un 352. pants)³⁶. Tolaik PJD secināja, ka tieši EKL 235. pants ļauj pieņemt Bloķēšanas statūtu 4., 5. un 6. pantā paredzētos pasākumus³⁷.
41. Tomēr attiecībā uz Eiropas Konvencijas par tiesisko aizsardzību pakalpojumiem, kas pamatojas uz ierobežotu piekļuvi vai nodrošina to, III iedaļas "Sankcijas un tiesiskās aizsardzības līdzekļi" 5. un 6. pantu, kas attiecas uz izņemšanas un konfiskācijas pasākumiem, Tiesa atzina, ka minēto noteikumu "*mērķis vispārēji ir nodrošināt pakalpojumu, kas pamatojas uz ierobežotu piekļuvi, tiesiskās aizsardzības efektivitāti*" un tie "*atbalsta apstrīdētā lēmuma [...] galveno mērķi*", un tādējādi tie var būt daļa no nolīguma, kas galvenokārt tiecas sasniegt mērķi, kuram ir īpaša saikne ar kopējo tirdzniecības politiku³⁸.

³⁵ Padomes Regula Nr. 2271/86 (1996. gada 22. novembris), ar ko paredz aizsardzību pret trešās valsts pieņemtu tiesību aktu eksteritoriālas piemērošanas sekām un no tiem izrietošām vai ar tiem pamatotām darbībām, OV L 309, 29.11.1996., 1. lpp. Saskaņā ar tās 6. pantu "*[i]kvienai 11. pantā minētajai personai, kas iesaistās 1. pantā minētajās darbībās, ir tiesības saņemt atlīdzību par jebkādiem zaudējumiem, tostarp tiesas izdevumus, ko šai personai radījusi pielikumā precizēto tiesību aktu piemērošana vai ar tiem pamatotas vai no tiem izrietošas darbības*".

³⁶ PJD 1996. gada 21. oktobra atzinums, dok. 10845/96. Skat. arī PJD 2001. gada 24. oktobra atzinumu, dok. 13173/01, 7. punkts.

³⁷ 1992. gadā, proti, pirms 301. un 60. panta iekļaušanas EKL, Regula (EEK) Nr. 3541/92 par aizliegumu apmierināt Irākas prasījumus attiecībā uz līgumiem un darījumiem, kuru izpildi skar ANO Drošības padomes Rezolūcija 661 (1990) un ar to saistītās rezolūcijas (OV L 361, 10.12.1992., 1. lpp.), tika pieņemta, arī pamatojoties uz bijušo 235. pantu (nevis tikai uz EKL 113. pantu). Tomēr Regulas (EEK) Nr. 2340/90 (OV L 213, 9.8.1990.) un Nr. 3155/90 (OV L 304, 1.11.1990.), ar kurām Kopiena veica pasākumus, lai nepieļautu tirdzniecību starp Kopien un Irāku, tika pieņemtas, balstoties tikai uz tirdzniecības juridisko pamatu (tolaik EKL 113. pants).

³⁸ 2013. gada 22. oktobra spriedums lietā C-137/12 *Komisija/Padome*, EU:C:2013:675, 70., 71. un 76. punkts.

42. Tādējādi, ciktāl šis pasākums ir paredzēts, lai veicinātu to Savienības operatoru efektīvu tiesisko aizsardzību, kurus ietekmē trešās valsts ekonomiskās piespiešanas pasākumi, tas palīdz sasniegt instrumenta mērķi, t. i., cīnīties pret trešo valstu īstenotu ekonomisko piespiešanu. Tāpēc to var pieņemt, pamatojoties uz LESD 207. panta 2. punktu.
43. Visbeidzot, šķiet svarīgi atgādināt, ka saskaņā ar neietekmēšanas klauzulas prasību (LES 40. panta 2. punkts) pilnvaru īstenošanai kopējās tirdzniecības politikas jomā nebūtu jāietekmē Savienības kompetenču iespējamā īstenošana KĀDP jomā, tostarp attiecībā uz to pašu mērķu sasniegšanu vai līdzīgu pasākumu pieņemšanu. Tādēļ priekšlikuma tekstā būtu jāprecizē, ka šis instruments neskar Savienības pilnvaras saskaņā ar KĀDP.
44. Līdz ar to iepriekš veiktā priekšlikuma mērķa un satura pārbaude apstiprina, ka priekšlikums ir satvars kopējās tirdzniecības politikas īstenošanai, ciktāl tas, izmantojot pasākumus, kas ietilpst kopējā tirdzniecības politikā, ļauj Savienībai reaģēt uz trešās valsts veiktajiem ekonomiskās piespiešanas pasākumiem, kuri ietekmē tirdzniecību vai ieguldījumus. Tas attiecas uz visiem ierosinātajiem pasākumiem, izņemot tos, kas saistīti ar Savienības pētniecības programmām, un pasākumus, kas ļauj sarakstā iekļaut personas, kuras nav tieši iesaistītas starptautiskajā tirdzniecībā.

B. INSTITUCIONĀLIE ASPEKTI

i) *Principi*

45. Saskaņā ar LES 13. panta 2. punktu katra iestāde darbojas saskaņā ar Līgumos noteiktajām pilnvarām un atbilstīgi tajos izklāstītajām procedūrām, nosacījumiem un mērķiem. Minētajā noteikumā ir pausts institucionālā līdzsvara princips, kas ir raksturīgs Savienības institucionālajai struktūrai un kas nozīmē, ka katra iestāde savas pilnvaras īsteno, ievērojot citu iestāžu pilnvaras ³⁹.
46. Attiecībā uz Padomes pilnvarām LES 16. panta 1. punkta otrajā teikumā ir noteikts, ka tā pilda savas politikas veidošanas un koordinēšanas funkcijas saskaņā ar Līgumu noteikumiem. Attiecībā jo īpaši uz Savienības ārējo darbību LES 16. panta 6. punkta trešajā daļā ir noteikts, ka Ārlietu padome izstrādā Savienības ārējo darbību, pamatojoties uz Eiropadomes noteiktām stratēģiskām pamatnostādnēm, un nodrošina Savienības darbības konsekveni. Turklāt LES 26. panta 2. punktā ir noteikts, ka Padome izstrādā KĀDP un pieņem lēmumus, kas vajadzīgi, lai noteiktu un īstenotu šo politiku, pamatojoties uz Eiropadomes noteiktām vispārējām pamatnostādnēm un stratēģiskajiem virzieniem.
47. Attiecībā uz Komisijas pilnvarām LES 17. panta 1. punktā ir noteikts, ka Komisija sekmē vispārējās Savienības intereses un šajā nolūkā uzņemas atbilstīgu iniciatīvu, veic saskaņošanas, izpildvaras un vadības funkcijas, kas paredzētas Līgumos, un nodrošina Savienības ārējo pārstāvību, izņemot kopējo ārpolitiku un drošības politiku un citus gadījumus, kas paredzēti Līgumos.

³⁹ Skat. 2016. gada 28. jūlija spriedumu lietā C-660/13 *Padome/Komisija (Šveices Saprašanās memorands)*, EU:C:2016:616, 31. un 32. punkts un tajos minētā judikatūra.

48. Saskaņā ar LES 21. panta 3. punkta otro daļu pienākums *"nodrošin[āt] konsekvenci [Savienības] ārējās darbības dažādās jomās, kā arī šo jomu un pārējās politikas savstarpēju konsekvenci"* ir noteikts Padomei un Komisijai, kam palīdz Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos un kam *"šajā nolūkā [jā]sadarbojas"* ⁴⁰.
49. Turklāt judikatūrā ir noteikts, ka nesaistošu instrumentu noslēgšana ar trešām valstīm vai starptautiskām organizācijām ietilpst Padomes politikas veidošanas pilnvarās ⁴¹, savukārt juridiski saistošu nolīgumu noslēgšana ar trešām valstīm vai starptautiskām organizācijām ietilpst Padomes līgumslēgšanas pilnvarās saskaņā ar LESD 207. un 218. pantu.

ii) Analīze

50. Saskaņā ar ierosināto mehānismu (priekšlikuma 4. pants, skat. iepriekš 11. punktu) Komisija viena pati bez jebkādas Padomes līdzdalības būtu pilnvarota noteikt, vai trešās valsts pasākums ir ekonomiska piespiešana. Šādam Komisijas lēmumam būtu virkne starptautisku – gan politisku, gan juridisku – seku.
51. Pirmkārt, saskaņā ar priekšlikumu šāds lēmums Komisijai radītu pienākumu informēt attiecīgo trešo valsti, pieprasīt tai izbeigt ekonomisko piespiešanu un vajadzības gadījumā novērst Savienībai vai tās dalībvalstīm nodarīto kaitējumu. Otrkārt, Komisijai būtu pienākums veidot kontaktu ar attiecīgo trešo valsti, *"cen[sties] panākt ekonomiskās piespiešanas pārtraukšanu, izvirzot jautājumu arī citos attiecīgos starptautiskos forumos"*, un *"sāk[t] apspriešanos, sadarbību un koordināciju ar katru citu valsti, tostarp attiecībā uz koordināciju, reaģējot uz piespiešanu"* (priekšlikuma 5. un 6. pants, skat. iepriekš 12. punktu).

⁴⁰ Tāpat saskaņā ar LES 26. panta 2. punkta otro daļu *"Padome un Savienības Augstais pārstāvis ārlietās un drošības politikas jautājumos nodrošina Savienības rīcības vienotību, konsekvenci un efektivitāti"*.

⁴¹ Lieta C-660/13, turpat, 40.–42. punkts. Ģenerālsekretāru vienošanās par nesaistošiem instrumentiem, 15367/17.

Visbeidzot, par iespējamo Savienības atbildes pasākumu noteikšanu Komisija varētu lemt kā galējo līdzekli, izmantojot īstenošanas aktu saskaņā ar (vienkāršo) pārbaudes procedūru (priekšlikuma 7. pants, skat. 13.–15. punktu iepriekš), saskaņā ar kuru gadījumā, ja komiteja nesniedz atzinumu, Komisija tomēr var pieņemt īstenošanas aktu ⁴². Komisija saskaņā ar ierosināto 10. pantu būtu arī pilnvarota un dažos gadījumos tai būtu pienākums grozīt, apturēt un izbeigt pasākumus.

52. Priekšlikumā paredzēts, ka Komisijas pienākums informēt Eiropas Parlamentu un Padomi par attiecīgajām norisēm rodas tikai pēc tam, kad Komisija ir konstatējusi, ka ir notikusi ekonomiska piespiešana, un pēc tam, kad tā ir izveidojusi kontaktu ar attiecīgo trešo valsti (5. panta 3. punkts). Līdzīgs pienākums pret abām iestādēm ir paredzēts arī attiecībā uz pārskatīšanas procesa laikā veikto pasākumu novērtēšanu (10. panta 1. punkts).

Tāpēc priekšlikumā ir paredzēts, ka Padome tiek informēta tikai *ex post*, un Padome tiek nostādīta vienā līmenī ar Eiropas Parlamentu. Attiecībā uz dalībvalstu iesaisti priekšlikumā ir paredzēts, ka komitoloģijas procedūru (parasto pārbaudes procedūru) piemēro tikai posmā, kad Komisija pieņem "Savienības atbildes pasākumus" (priekšlikuma 7. pants).

⁴² Komiteju procedūras regulā (Regula Nr. 182/2011, OV L 55, 28.2.2011., 13. lpp.) ir paredzēta arī stingrāka procedūra, proti, tā dēvētā "klauzulas par atzinuma nesniegšanu" pārbaudes procedūra, saskaņā ar kuru gadījumā, ja komiteja nesniedz atzinumu, Komisija nevar pieņemt īstenošanas aktu (skat. Komiteju procedūras regulas 5. panta 4. punkta b) apakšpunktu).

53. Pirmkārt, ir svarīgi norādīt, ka trešās valsts īstenotas ekonomiskās piespiešanas konstatēšana ir saistīta ar neiejaukšanās principu un tā formulējumu saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām ⁴³. ⁴⁴ Tiesa uzskata, ka "*starptautisko paražu tiesību principa precizitātes pakāpe nav tāda pati kā starptautiskā nolīguma tiesību normai*" ⁴⁵. Precīza piespiešanas un līdz ar to arī neatļautas iejaukšanās definīcija starptautiskajās tiesībās vēl nav pilnībā izkristalizējusies. Turklāt, lai gan pretpasākumi kā tādi tiek uzskatīti par leģitīmiem saskaņā ar starptautiskajām paražu tiesībām, individuālās prasības un procedūras, lai to izdarītu, bieži tiek apspriestas un nav tik skaidras.

Priekšlikumā tas ir atzīts, 5. apsvērumā atsaucoties uz vēlmi, "*lai Savienība veicinātu tādu starptautisku sistēmu radīšanu, izstrādi un precizēšanu, kuras novērstu un izskaustu ekonomiskās piespiešanas situācijas*". Tas atšķir Savienības rīcību saskaņā ar ierosināto regulējumu no rīcības, kas veikta saistībā ar sīki izstrādātu daudzpusēju tiesisko regulējumu, piemēram, PTO regulējumu ⁴⁶.

⁴³ Skat. 3. apsvērumu un 2. panta 2. punktu, kā arī ietekmes novērtējuma ziņojumu, kura 8. lappusē ir atsauce uz noteiktu iejaukšanās veidu aizliegumu attiecībā uz cita starptautisko tiesību subjekta lietām, ja starptautiskajās tiesībās tam nav pamata, un tajā šā argumenta atbalstam ir minēti divi akadēmiski raksti.

⁴⁴ Savienības atbildei, ciktāl tas ir nepieciešams, būs jāatbilst arī starptautisko tiesību normām par valstu atbildību par to starptautiski nelikumīgām darbībām, kā tās kodifikācijas un pakāpeniskas attīstības ceļā formulētas pantu projektā attiecībā uz valstu atbildību par starptautiski nelikumīgām darbībām, ko pieņēmusi Starptautisko tiesību komisija savā 53. sesijā. *Starptautisko tiesību komisijas gadagrāmata, 2001. g., II sējums, otrā daļa*.

⁴⁵ 2022. gada 7. aprīļa spriedums lietā C-561/20 *United Airlines*, EU:C:2022:266, 51. punkts.

⁴⁶ Skat. Regulu (ES) 2015/1843 (OV L 272, 16.10.2015., 1. lpp.), ar kuru Komisija ir pilnvarota rīkoties, lai nodrošinātu Savienības tiesību īstenošanu saskaņā ar starptautiskās tirdzniecības noteikumiem, jo īpaši tiem, kas ieviesti Pasaules Tirdzniecības organizācijas aizgādnībā. Regula (ES) 2015/1843, OV L 272, 16.10.2015., 1. lpp.

54. Otrkārt, lēmums, ar kuru konstatē, ka trešā valsts īsteno ekonomisko piespiešanu, ietekmēs attiecības starp Savienību un attiecīgo trešo valsti un būs atsevišķa Savienības "*starptautisk[ā] darbīb[a]*" LES 21. panta 1. punkta izpratnē tādas tiesiskās vides kontekstā, kas ir ievērojami mazāk prognozējama nekā tā, kuru reglamentē starptautiskās tirdzniecības noteikumi. Pēc būtības šāds lēmums veidos Savienības politiku attiecībā uz konkrētu trešo valsti un virzīs tās ārējo darbību, kas nenovēršami ietekmēs KĀDP īstenošanu attiecībā uz minēto valsti.
55. Tāda lēmuma pieņemšana, ar ko konstatē, ka trešā valsts īsteno ekonomisko piespiešanu jomā, kas ir Savienības kompetencē, acīmredzami "*prasa novērtēt Savienības intereses*"⁴⁷ [...] attiecību ar konkrēto trešo valsti kontekstā un atrast kompromisu starp dažādajām interesēm šajās attiecībās", citējot Tiesas judikatūrā lietoto formulējumu⁴⁸. Saskaņā ar minēto judikatūru šāda veida novērtējums būtu jāveic Padomei saskaņā ar pilnvarām attiecībā uz Savienības ārējo darbību, ko tai piešķir Līgumi.
56. Tādēļ Padomei būtu jāiesaistās attiecīgās trešās valsts īstenotās ekonomiskās piespiešanas konstatēšanā. Šāda iesaistīšanās varētu izpausties dažādos veidos vai tai var būt atšķirīgs intensitātes līmenis. Padomei, apspriežot priekšlikumu, ir jāizvēlas tai vēlāmais risinājums.

⁴⁷ Savienības intereses šajā nolūkā ir jānošķir no priekšlikuma 9. un 11. pantā minētā Savienības interešu jēdziena, kas, kā skaidro Komisija, būtībā attiecas uz konkrētām ekonomiskām interesēm un nozīmē, ka tiek ņemtas vērā to subjektu intereses, uz kuriem attiecas trešās valsts īstenoti piespiedu pasākumi, no vienas puses, un to subjektu intereses, kurus var ietekmēt iespējamie Savienības atbildes pasākumi, no otras puses.

⁴⁸ Skat. sprieduma lietā C-660/13 *Šveices Suprašanās memorands* 39. punktu.

57. Pirmais veids, kā iesaistīt Padomi nolūkā konstatēt, ka trešā valsts veic ekonomiskās piespiešanas pasākumus, varētu būt piešķirt Padomei īstenošanas pilnvaras saskaņā ar LESD 291. panta 2. punktu. Šajā pantā ir paredzēts, ka, "[j]a ir nepieciešami vienādi nosacījumi juridiski saistošo Savienības aktu īstenošanai, šie akti piešķir Komisijai vai, īpašos, attiecīgi pamatotos gadījumos un [LES] 24. un 26. pantā paredzētajos gadījumos, Padomei īstenošanas pilnvaras" (izcēlums pievienots).
58. Tāpēc šādu īstenošanas pilnvaru piešķiršana Padomei būtu jāpamato priekšlikuma apsvērumos. Ņemot vērā to, ka šādas īstenošanas pilnvaras varētu attiekties tikai uz ekonomiskās piespiešanas konstatēšanu, tiktu izpildītas LESD 291. panta 2. punktā noteiktās prasības par to, lai piešķiršana būtu attiecīgi pamatota un attiektos tikai uz konkrētiem gadījumiem. Turklāt nepieciešamība ievērot Padomes pilnvaras attiecībā uz Savienības ārējo darbību, tostarp nepieciešamība nodrošināt konsekvenci starp, piemēram, iespējamiem KĀDP pasākumiem un Savienības atbildes pasākumiem saskaņā ar priekšlikumu, arī sniegtu derīgu pamatojumu šādu īstenošanas pilnvaru piešķiršanai Padomei.
59. Kad Padome rīkojas, pamatojoties uz pilnvarojumu, kas noteikts sekundārajos tiesību aktos, tā nerīkojas "saskaņā ar Līgumiem", un tādējādi likumdevējam ir liela rīcības brīvība attiecībā uz Padomes īstenošanas pilnvaru realizēšanas procesuālo kārtību. Tiesa atzina, ka "*Savienības likumdevējam ir iespēja noteikt pamatregulu īstenošanas noteikumus saskaņā ar procedūru, kas atšķiras no pamatregulas pieņemšanas procedūras*" ⁴⁹. Tādēļ, kā to jau ir izskaidrojis PJD, piemērojamo procedūru varētu pielāgot apstākļiem, lai nodrošinātu ātrumu un efektivitāti, ar nosacījumu, ka šī kārtība neapdraud iestāžu pilnvaru līdzsvaru, nemaina pilnvaru sadalījumu starp iestāžu locekļiem un neietekmē to pamatprerogatīvas ⁵⁰.

⁴⁹ Skat. 2022. gada 16. februāra spriedumu lietā C-157/21 *Polija/Parlaments un Padome*, EU:C:2022:98, 307. punkts un tajā minētā judikatūra. Skat. arī PJD 2018. gada 25. oktobra atzinumu, dok. 13593/18, 49. punkts un tajā minētā likumdevēju prakse.

⁵⁰ PJD 2018. gada 25. oktobra atzinums, turpat, 48. punkts.

60. Tādējādi Padomei piešķirtās īstenošanas pilnvaras varētu paredzēt, ka Padome rīkotos, pamatojoties uz priekšlikumu no Komisijas, kura būtu pārbaudījusi trešās valsts pasākumus, ņemot vērā ierosinātajā regulā izklāstītos kritērijus. Pēc tam Padome ar kvalificētu balsu vairākumu, kā noteikts LES 16. panta 4. punktā, pieņemtu īstenošanas aktu. Varētu arī paredzēt apvērstu kvalificētu balsu vairākumu, saskaņā ar kuru tiek pieņemts Komisijas ierosinātais īstenošanas akts, ja vien Padomē ar kvalificētu balsu vairākumu nenobalso pret pieņemšanu. Varētu arī precizēt, ka Padome ar kvalificētu balsu vairākumu var grozīt Komisijas priekšlikumu ⁵¹. Pretējā gadījumā tiktu piemēroti parastie noteikumi saskaņā ar LESD 293. panta 1. punktu (t. i., Padomē ir vajadzīga vienprātība, lai grozītu Komisijas priekšlikumu, ja Komisija iebilst pret šādiem grozījumiem).
61. Vēl viens veids, kā nodrošināt Padomes iesaistīšanos, varētu būt Komisijas pienākums apspriesties ar Padomi vai iesaistīt Padomi pirms sava lēmuma pieņemšanas. Tas dotu Padomei iespēju izvērtēt, vai šāda Komisijas lēmuma pieņemšana konkrētajā brīdī būtu Savienības interesēs, ņemot vērā vispārējās attiecības ar attiecīgo trešo valsti. Šāda veida apspriešanos varētu papildināt ar Komisijas pienākumu maksimāli ņemt vērā Padomē paustos viedokļus un sniegt pamatojumu iespējamai atkāpei no Padomes paustajiem viedokļiem.

⁵¹ Skat., piemēram, 6. pantu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulā (ES) 2020/2092 (2020. gada 16. decembris) par vispārēju nosacītības režīmu Savienības budžeta aizsardzībai: "*Padome pieņem šā panta 9. punktā minēto īstenošanas lēmumu viena mēneša laikā pēc Komisijas priekšlikuma saņemšanas. Ārkārtas apstākļu gadījumā minētā īstenošanas lēmuma pieņemšanas termiņu var pagarināt par ne vairāk kā diviem mēnešiem. Lai nodrošinātu savlaicīgu lēmuma pieņemšanu, Komisija, ja tā uzskata to par lietderīgu, izmanto savas tiesības saskaņā ar LESD 237. pantu. Padome, lemjot ar kvalificētu balsu vairākumu, var grozīt Komisijas priekšlikumu un pieņemt grozīto tekstu ar īstenošanas lēmumu*". Šīs pieejas juridiskā iespējamība tika apstiprināta lietā C-156/21 *Ungārija/Parlaments un Padome*, EU:C:2022:97, un lietā C-157/21 *Polija/Parlaments un Padome*, turpat.

Šī pieeja būtu līdzīga tai, kas izmantota Padomes 2021. gada lēmumā, ar ko noslēdz Tirdzniecības un sadarbības nolīgumu starp Savienību un Apvienoto Karalisti, kura 3. panta 2. punktā ir paredzēts, ka pirms konkrētu apturēšanas, korektīvo, aizsardzības vai līdzsvara atjaunošanas pasākumu veikšanas attiecībā uz Apvienoto Karalisti "Komisija pilnībā un laikus informē Padomi par tās nodomu pieņemt [...] pasākumus, lai Padomē varētu notikt jēgpilna viedokļu apmaiņa. Komisija maksimāli ņem vērā paustos viedokļus. Komisija attiecīgi informē arī Eiropas Parlamentu" ⁵².

62. Visbeidzot, attiecībā uz turpmākiem pasākumiem pēc attiecīgās trešās valsts informēšanas ir svarīgi atgādināt, ka, lai gan iespēja veidot kontaktu ar attiecīgo trešo valsti, "*lai pētītu risinājumus*", ietilpst Komisijas ārējās pārstāvības prerogatīvās, tikai ar Padomes apstiprinājumu Komisija var Savienības vārdā sākt sarunas ar attiecīgo trešo valsti par saistošu vai nesaistošu instrumentu, kas ietver saistības ⁵³. Katrā ziņā, lai jautājumu nodotu starptautiskai iztiesāšanai vai šķīrējtiesai, kas būtu saistoša pusēm un līdz ar to arī Savienībai, vienmēr būtu nepieciešams noslēgt starptautisku nolīgumu saskaņā ar LESD 218. pantā paredzētajām procedūrām.
63. Tādējādi, ņemot vērā ietekmi, kāda trešās valsts īstenotas ekonomiskās piespiešanas konstatēšanai būtu uz Savienības ārējo darbību kopumā, un ņemot vērā to, ka paredzētā Savienības darbība neiekļaujas precīzā un stabilizētā starptautiskā tiesiskajā regulējumā, Padomei vajadzētu būt iesaistītai pašā konstatēšanā, proti, ka attiecīgā trešā valsts īsteno ekonomisko piespiešanu. ņemot vērā to, ka priekšlikumā šāda konstatēšana, izmantojot tiesību aktu, ir Savienības atbildes centrā, PJD ierosina piešķirt īstenošanas pilnvaras Padomei, lai tā konstatētu, ka pastāv šāda ekonomiska piespiešana. Alternatīvi varētu paredzēt iepriekšēju obligātu apspriešanos ar Padomi vai tās iesaistīšanu, ko veiktu Komisija, līdzīgi kā iepriekšējos mehānismos.

⁵² Skat. Padomes Lēmumu (ES) 2021/689 (2021. gada 29. aprīlis) (OV L 149, 30.4.2021., 2. lpp.).

⁵³ Domājams, par strīda iespējamās izšķiršanas specifiku parasti būtu jāvienojas kopīgā instrumentā neatkarīgi no tā, vai tas būtu saskaņā ar nesaistošiem instrumentiem paredzēto kārtību (*ibid.*), vai procedūrām, kas izklāstītas LESD 218. pantā.

III. NOBEIGUMS

64. Ņemot vērā minēto, PJD uzskata, ka:

- a) Ņemot vērā priekšlikuma mērķi un saturu, uz to attiecas kopējā tirdzniecības politika un to var pieņemt, pamatojoties uz LESD 207. panta 2. punktu, ievērojot šādus apsvērumus.
- b) Lai noteiktu autonomus ierobežojumus intelektuālā īpašuma tiesību aizsardzībai vai to komerciālai izmantošanai attiecībā uz attiecīgās trešās valsts tiesību īpašniekiem, ir nepieciešams precizējums ierosinātā instrumenta rezolutīvajā daļā, jo īpaši attiecībā uz pamattiesību aizsardzību, kā daļa no būtiskajiem elementiem, kam vajadzētu būt par īstenošanas pilnvaru realizēšanas ietvaru un orientieri.
- c) Pasākumi, kas atļauj piemērojamo starptautisko saistību neizpildi un ierobežojumu noteikšanu piekļuvei Savienības finansētām pētniecības programmām vai izslēgšanu no Savienības finansētām pētniecības programmām, neietilpst kopējās tirdzniecības politikas darbības jomā, un tos nevar pieņemt saskaņā ar LESD 207. panta 2. punktu. Rīcība minētajā jomā būtu jāveic saskaņā ar piemērojamo tiesisko regulējumu, ar kura palīdzību tiek īstenota Savienības pētniecības politika.
- d) Pasākumi, kas ļauj iekļaut sarakstā ekonomikas dalībniekus, kuriem ir saistība vai saikne ar trešās valsts valdību, ietilpst kopējās tirdzniecības politikas jomā, un tos var pieņemt saskaņā ar LESD 207. panta 2. punktu. Tomēr priekšlikuma teksts ir jāprecizē, lai labāk ievērotu prasību par īpašu saikni ar starptautisko tirdzniecību, kas ir daļa no būtiskajiem elementiem, kam vajadzētu būt par īstenošanas pilnvaru realizēšanas ietvaru un orientieri.

- e) Ņemot vērā ietekmi uz attiecībām starp Savienību un attiecīgo trešo valsti un paturot prātā Padomes pilnvaras saskaņā ar Līgumiem attiecībā uz ES ārējo darbību, Padome būtu jāiesaista trešās valsts īstenotas ekonomiskās piespiešanas konstatēšanā.
- f) Šādu Padomes iesaisti varētu panākt, saskaņā ar LESD 291. panta 2. punktu piešķirot tai īstenošanas pilnvaras, ko realizē pēc Komisijas priekšlikuma, vai Komisijai iepriekš obligāti apspriežoties ar Padomi vai iesaistot to.
